

Vragen aan de Fontein

SAUL TE ENDOR (1Samuël 28:1-25)

Deel 2.

Vraag:

Als ik deze geschiedenis in de Bijbel lees, worstel ik altijd met de vraag: Toen de waarzegster Samuël opriep, wie kwam toen te voorschijn? Was dat Samuel, de geest van Samuel of was het een demon?

Antwoord :

In het vorige artikel hebben we de geschiedenis van Saul en de waarzegster te Endor in het kader van de context te bekeken. In dit tweede artikel zullen wij een poging doen de eigenlijke vraag, zoals hierboven gesteld, te beantwoorden. Het koningschap van Saul, zo veel belovend begonnen, kreeg steeds meer een tragisch verloop. Zijn leven werd steeds meer gekenmerkt door argwaan, haat en angst, gekenmerkt door het roekeloos uitspreken van een vloek, waar zijn zoon, Jonathan, bijna het slachtoffer van werd (1Sa 14:24), gekenmerkt door ongehoorzaamheid (1Sa 15:23). Hij werd bezeten door een boze, verkeerde geest (1Sa 16:14) en zijn buitenproportionele jaloezie bracht hem ertoe plannen te bedenken om zijn schoonzoon, David, te vermoorden (1Sa 18:8; 20:31). Op het eind van zijn 40 – jarige regeringsperiode dreef angst en wanhoop hem naar een (ws Kanaänitische) waarzegster in Endor, ondanks het feit, dat God dat uitdrukkelijk verboden had, zoals we in het vorige artikel hebben kunnen lezen. De Kanaänieten kenden allerlei rituelen die werden uitgevoerd als iemand was overleden. Zo werden overleden familieleden van een zgn. dodenmaaltijd voorzien, ook bracht men zich d.m.v. een mes snijwonden toe of schoor men zich het haar (o.m. De 26:14; Ps 106:28). Het betreft rituelen die in de Bijbel worden verboden (Le 19:27-28; 21:5; De 14:1; Jer 41:5). Een ander ritueel dat overigens ook door de Here God verboden was, is het raadplegen van een dode (Le 20:27; De 18:11). Waarom verlangt Saul nog steeds naar een woord van de Here God door de mond van de profeet Samuël? Misschien, omdat hij hoopte, dat hij op een of andere wijze Samuël zover zou kunnen krijgen, dat het oordeel dat over hem was uitgesproken zou worden verzacht. Samuël had Saul gezalfd en nu miste de koning zijn trouwe raadgever. Of zou Saul soms terug verlangen naar het pure begin van zijn koningschap toen de verstandhouding tussen hem en Samuël nog goed was?

De vraag is nu wie of wat door de waarzegster werd opgeroepen.

Mijns inziens zijn er drie mogelijkheden, nl.

1. Het is niet Samuël, maar puur bedrog
2. Het is Samuël zelf
3. Het is een demon

Ik zal aan alle drie mogelijkheden aandacht besteden en het artikel eindigen met een korte voorzichtige conclusie.

1. Het is niet Samuël, maar puur bedrog

Gebruikelijk was toentertijd dat een waarzegster naar het graf ging van de overledene, een offer bracht, in trance raakte en vervolgens trachtte in contact te treden met de overledene. Omdat Samuël een paar jaar daarvoor begraven was in zijn woning te Rama (1Sa 25:1), vond nu de seance plaats in de woning van de waarzegster. Bij opgravingen is men gestuit op woningen van waarzegsters die o.m. bestonden uit twee kamers die met elkaar verbonden waren door een elleboogvormige gang of bestonden uit een kamer die door een wand gedeeltelijk in twee helften was verdeeld, zodat de waarzegster en de hulpvrager elkaar wel konden horen, maar niet konden zien. Ons Bijbelgedeelte is erg vaag over de handelingen van de waarzegster.

Wie zag Saul? Was dat Samuël in levende lijve? Van wie was de kracht dan afkomstig die de overleden profeet aan Saul deed verschijnen? Had de Here God hier Zijn hand in? Was de hele voorstelling een demonstratie georganiseerd door de satan? Ik weet, dat diverse theologen dat standpunt huldigen. Men moet zich echter afvragen of de duivel de macht heeft om gelovigen d.m.v. een medium op te roepen. Bovendien kan ik me niet voorstellen, dat de Here God tegemoet komt aan de zondige verlangens van Saul en daarom Samuël uit zijn rust bij Hem vandaan laat terugkeren naar de aarde. De Here God heeft immers zelf bij herhaling verboden contact te zoeken en te communiceren met overledenen (De 18:11; 1Kr 10:13,14; Jes 8:19). Berust hetgeen hier plaatsvindt op puur boerenbedrog? Maakt de waarzegster gebruik van telepathie? Voelt ze, nu ze in trance is, exact aan wat Saul wenst doordat haar geest zich verbindt met die van Saul? Is hier sprake van spiritisme? Maakte ze gebruik van suggestieve gaven? Joodse Bijbeluitleggers uit de Middeleeuwen, maar ook protestantse Bijbelgeleerden uit de tijd van de Reformatie waren er al van overtuigd, dat hier bedrog in het spel was. De waarzegster heeft langs telepathische weg contact met de geest van Saul en het zogenaamde spreken van Samuël betrof de verdraaide stem van de waarzegster. Blijft hangen de vraag, waarom zij zo verschrikkelijk schreeuwde (1Sa 28:12) als het alleen maar om een hallucinatie van de kant van Saul was. Als het werkelijk bedrog was, hoe kon de waarzegster dan voorspellen, wat Samuël zei? Ik veronderstel, dat de woorden die Samuël tegen Saul zei (zie: 1Sa 15) algemeen bekend waren onder het volk en de waarzegster herhaalt de veroordeling slechts. Omdat de waarzegster over parapsychische gaven beschikte, kon ze waarschijnlijk voorspellen dat Saul en zijn zonen op het slagveld het leven zouden laten.

2. Het is Samuël zelf

Vooraf moderne theologen houden de mogelijkheid open, dat Samuël daadwerkelijk aan Saul is verschenen. God zelf zou dat, eenmalig, hebben bewerkstelligd. Als argument wordt o.m. gebruikt, dat de waarzegster zich kapot schrok toen ze Samuël zag, het zelfs uitschreeuwde (1Sa 28:12). Wat haar nu overkwam was zo anders dan de gewoonlijke spiritistische seances. In die gevallen doen boze geesten zich voor als de opgeroepene overledene, maar dit was compleet anders. Dit is Samuël! De vrouw krijgt de schrik van haar leven. Dit heeft ze nog nooit beleefd. Een ander argument om te veronderstellen dat hier werkelijk sprake is van Samuël, is het noemen van zijn mantel (1Sa 28:14). Prof. Klaas Goverts omschrijft terecht de grote rol die de karakteristieke mantel van Samuël in de Bijbel speelt. Als derde argument wordt vaak de boodschap die Samuël brengt, aangevoerd. Saul zal de nederlaag zal lijden in de strijd tegen de Filistijnen en zelfs met zijn zonen het leven op het strijdperk verliezen. Deze profetie komt uit. Nu is dat geen garantie dat de profetie van God komt (De 13:1-5). Als ar-

gument wordt ook dikwijls genoemd, dat de vrouw een 'goddelijke gestalte' ziet (1Sa 28:13). Taalkundigen geven aan, dat het woord 'Elohim', dat vaak voor 'God' wordt gebruikt, ook dikwijls slaat op de geest van een overleden persoon. Opvallend is in ieder geval, dat de Bijbelschrijver het in het geheel niet heeft over een geest of demon, maar over Samuel zelf. Ik geloof vast, dat als hier werkelijk sprake zou zijn van de echte Samuël, ook de boodschap van berouw en bekering stellig zou hebben geklonken.

3. *Het is een demon.*

Uit 1Sa 28:6 blijkt, dat de Here God Saul op geen enkele wijze raad wil geven, ja, dat God zelfs de Heilige Geest bij hem vandaan had gehaald (1Sa 15:26; 16:13-23; 1Kr 10:13-14). Als de Here God Saul niet langs de reguliere weg van raad wil voorzien, dan mag je toch niet verwachten, dat de Heer dat zal doen op een wijze die Hij zelf verboden heeft. De Here God wil Saul niet raad verschaffen door de Heilige Geest en uiteraard dan ook niet d.m.v. een demon. De Here God verstrekt de mens enkel informatie d.m.v. de Heilige Geest. Degene die op Samuël leek, was in werkelijkheid een demon die zich voordeed als Samuël (1Kr 10:13-14). Maar de voorspellingen die Saul kreeg, kwamen toch uit? We dienen niet te vergeten, dat ook demonen gebeurtenissen kunnen voorspellen die werkelijkheid worden. Wanneer we Lu 16:26-31 nauwkeurig lezen, zullen we wel moet concluderen, dat het niet mogelijk is om vanuit het dodenrijk naar de aarde terug te keren. De lezer die thuis is in de Bijbel zal mij wellicht willen wijzen op Mt 17:1-8; Mr 9:2-13; Lu 9:28-36 waar de verheerlijking op de berg wordt beschreven. In die geschiedenis kwamen Elia en Mozes toch ook weer op de aarde terug? Jawel, maar juist de geschiedenis van 'de verheerlijking op de berg' bewijst, dat enkel de Here God de macht heeft om iemand vanuit de hemel naar de aarde te sturen.

Wat hier plaatsvindt past precies bij het karakter van de satan. Hij wordt immers de vader van de leugen genoemd (Joh 8:44) die zich tevens voordeed als een engel van het licht (2Co 11:14). De meeste kerkvaders, maar ook Luther, Calvijn en Dr. A. Kuyper gaan van de gedachte uit, dat hier sprake is van een demon. De vraag blijft, als hier sprake is van een demon, kan deze dan woorden van de Here God doorgeven, woorden die ook nog controleerbaar uitkomen? Ja, dat kan! Er staan voorbeelden in de Bijbel waaruit blijkt, dat de geestenwereld onder het gezag van de Here God staat en dat de demonen moeten doen wat God van hen eist. Ik noem een paar voorbeelden: Ri 9:23; 1Sa 19:9,10; 1Ko 22:19-23; 1Kr 21:1; 2Co 12:7. Ik worstel nog met 1Sa 28:19. Daar zegt 'Samuël' : *'Morgen zijn jij en je zonen hier bij mij.'* Waar zal Saul zijn als hij eenmaal overleden is? Bij Samuël ? Staat de naam van Saul geschreven in het boek der levenden, of zal hij zijn in 'de sheol', daar waar 'geween en tandengeknars' is. Gelukkig hoeven wij daarover niet te oordelen.

CONCLUSIE.

In Sa 28:12 staat: *'toen de vrouw Samuël zag...'*. En wij vragen ons af hoe dat mogelijk is. Was het werkelijk Samuel die ze zag? Was het werkelijk Samuel die ze opgeroepen had? Was het soms werk van de satan, dat Samuël aan de vrouw verscheen? Ik geloof er niets van, dat het werkelijk Samuël was. Volgens mij is het uitgesloten, dat de satan macht heeft zielen van Gods kinderen uit de rust bij God vandaan te halen.

Maar heeft de Here God Samuel dan via de waarzegster laten oproepen? Volgens mij is het uitgesloten, dat God Zijn medewerking zou verlenen aan de zondige praktijken van Saul en de waarzegster. Zegt de Here Jezus niet in Op 1:18, dat Hij de sleutels van de dood en het dodenrijk heeft?

Volgens mij is hier sprake van een waarzegster die in contact treedt met duistere machten, demonen, en die via telepathie een boze geest Samuël laat imiteren en hem woorden in de mond legt.

Wat kunnen wij vandaag de dag leren uit deze geschiedenis?
Daar hoop ik in het laatste artikel n.a.v. de gestelde vraag op in te gaan.

Gods zegen gewenst!!

Br. K. v.d. Bijl (kvdbijl@gmail.com)